

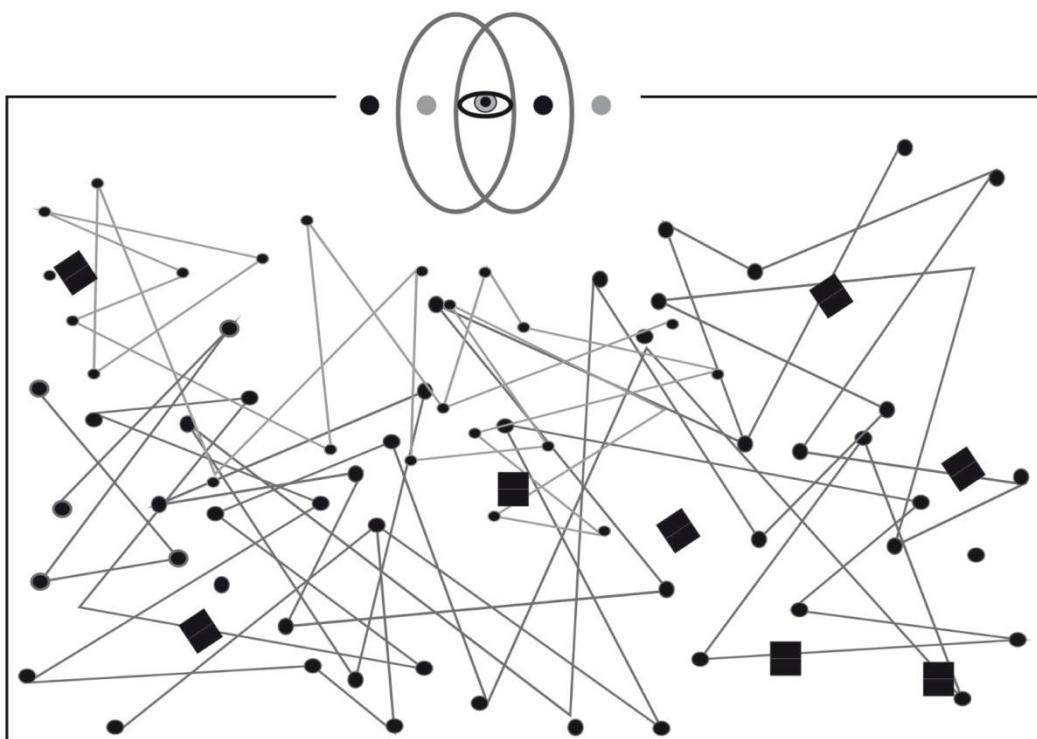
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ
І МИСТЕЦТВ

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

Всеукраїнської науково-
практичної конференції
Київського національного
університету культури
і мистецтв

5-6 квітня 2017 року
Київ, Україна

**«Візуальні комунікації
у формуванні особистості
і соціуму»**

УДК 76 + 655.533 + 391]: 316.77 (06)
B410

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського національного університету культури і мистецтв
(Протокол № 21 від 10.05.17)

Редакційна колегія:
Н. С. Удріс
О. В. Чуєва
М. М. Яковенко

Візуальні комунікації у формуванні особистості і соціуму: матер.
Всеукр. наук.-практ. конф., 5-6 квітня 2017 р. / МОН України, МК
України, Київ. нац. ун-т к-ри і мист; редкол.: Удріс Н.С., Чуєва О.В.,
Яковенко М.М.. – К.: КНУКіМ, 2017. -

УДК 76 + 655.533 + 391]: 316.77 (06)
B410
© Автори публікацій, 2017
© Київський національний університет культури і мистецтв, 2017

**ЗНАК ЯК ОСНОВА
ВІЗУАЛЬНОЇ
КОМУНІКАЦІЇ**

Поліщук Алла Анатоліївна,
старший викладач кафедри дизайну
Інституту мистецтв Київського
університету імені Бориса Грінченка

**SIGN AS A BASIS OF VISU-
AL COMMUNICATION**

Polishchuk Alla,
Senior lecturer in the Institute of Art
Design Borys Grinchenko Kyiv Uni-
versity

Ключові слова: візуальна комунікація, знак, символ, закони зорового сприйняття.

Key words: visual communication, sign, symbol, laws of visual perception.

Створення знаків та символів — найдавніший творчий процес, притаманний людям усіх народів і культур. Він забезпечує універсальність мови знаків і символів як основи вербальної та візуальної комунікації. Поняття візуальної комунікації означає інформаційний комплекс, до якого належать вказівники орієнтації у певному просторі та різноманітні зображення і фотографії, системи знаків та піктограм тощо. Візуальна мова останніх є засобом спілкування та орієнтування і, на відміну від словесної (вербалної) мови, доляє міжкультурні кордони у сучасному житті, насиченому значною кількістю інформації. Ефективність використання різних знаків і символів залежить, не в останню чергу, від фахової підготовки дизайнерів-графіків. І від того, наскільки грамотно і зрозуміло оформлена візуальна інформація, зале-

жити її сприйняття людиною як користувача інформаційного простору.

Постановка проблеми. Пріоритетну роль у формуванні фахових візуально-знакових компетенцій студентської молоді відіграє синтез теоретичних основ графіки як візуального засобу інформації і багатофункціональність практики графічного дизайну та знаків і знакових систем для візуальної комунікації. Створення знаків і знакових систем, які використовуються в об'єктах графічного дизайну, потребують не тільки знань історії і теорії графічного мистецтва, семіотики, а й певного рівня художньої підготовки. Вони важливі для становлення творчої особистості, навчання засобами формування асоціативно-образного мислення як головного методу художньо-пізнавальної діяльності, здатного забезпечити сприйняття та вивчення художніх явищ, дати зрозуміти та оцінити виразні можливості графічного мистецтва і дизайну та сформувати цілісне уявлення про візуально-знакову культуру в сучасному інформаційному просторі.

Аналіз наукових досліджень. Дослідження процесу створення зображення та зорового сприйняття зображення, специфіки образної мови графіки, художніх методів зображення та мистецького бачення і прочитання художніх творів розглядається у контексті мистецтвознавства (Р. Арнхейм [1], М. Претте [2] та ін.), психології (М. Верхаймер, С. Рубінштейн [3] та ін.), вивчення та класифікації знаків і символів (Дж. Фолі [4] та ін.), створення графіки і проектування сучасних знаків і знакових систем в графічному дизайні (В. Лесняк [5], С. Серов [6] та ін.).

Існує багато наукових напрямків, які, використовуючи різні експериментальні методики, намагаються зрозуміти, яким чином ми сприймаємо навколишній урбаністичний світ в сучасних умовах збільшення інформаційного навантаження на людину. Проте недостатньо вивченими лишаються питання синтезу теоретичних основ графіки як візуального засобу

інформації з багатофункціональністю практики знакових зображень в сучасному комунікаційному середовищі.

Мета даної статті: з'ясувати специфіку та використання основних законів зорового сприйняття і принципів побудови знакових зображень, законів зорового сприйняття в методиці створення графічних зображень і проектно-творчої дизайнської діяльності студентів.

Завданнями є аналіз зорового сприйняття знакових зображень в аспекті професійної підготовки студентів дизайнерських спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Візуальне сприйняття дозволяє сприймати зовнішню структуру навколишнього світу у вигляді зображення або картини. У людини органами зору є очі; втім зорова картина є також продуктом обробки первинної зорової інформації мозком. Мистецтво бачити і творити образи є здатністю людського розуму схоплювати структурний порядок дійсності у природі та духовній сфері. Здатність “бачити”, тобто не тільки дивитися, а й розуміти побачене - розкриває глибинні процеси зорового сприйняття, які мають психологічний характер і відносяться до сфери розумових і ментальних здібностей людини.

При створенні знаків і піктограм дизайнер-графік виявляє в зображенні найголовніше, найхарактерніше і визначальне, відкидаючи все несуттєве і «зайве». Знак у лаконічному вигляді — це першоелемент, за допомогою якого дизайнер візуально визначає головну ідею, а користувач-глядач її читає та розкодовує. Таким чином, професійні якості дизайнера-графіка визначаються тим, наскільки вільно він володіє візуально-графічною мовою та знаковими системами цієї мови.

Як бачимо, графічна мова ґрунтується не тільки на законах зорового сприйняття та системі методів і засобів відображення, передачі та зберіганні візуальної інформації, а ще й на правилах прочи-

тання, інтерпретації візуально-графічного тексту знакових систем. Вивчення студентами цих правил є необхідним чинником інформаційної компетентності користувачів інформаційних технологій та невід'ємним компонентом фахової дизайнерської освіти. Впровадження навчальних курсів, таких як “Піктографія та основи візуальної комунікації” і “Теорія та практика графіки”, націлені на формування дизайнерських компетенцій у студентів, їх візуально-знакової культури та володіння ними традиційними та сучасними графічними засобами передачі візуальної інформації [7].

Звідси виокремлюються два основних напрями практичних завдань. По-перше, розвиток художньо-образного мислення студентів за допомогою практичних вправ і завдань. По-друге, створення художніх образів і знаків різного призначення за допомогою використання прийомів стилізації і трансформації форми, безпосередньо пов'язаних зі створенням піктограм і проектуванням знакових систем.

Так, наприклад, студентам пропонується підібрати природну форму для вивчення можливостей її використання як прототипу для практичних завдань з книжкової графіки та дизайн-проектів. Під час навчання вони опановують образну інтерпретацію форми тварин як об'єктів зображення та ілюстрацій власної галереї образної творчості. Це — графічні образи уявних персонажів, які не пов'язані з літературним текстом.

Наступний етап у створенні образів і знаків різного призначення та опануванні прийомів стилізації природної форми — це надання образам асоціативних, метафоричних та символічних ознак. Таким чином студенти практично застосовують методи образної трансформації, виконуючи завдання графічного проекту «Від природної форми до образу і знака». Ці завдання виявляють специфіку зо-

браження природної форми у різних аспектах (реальне зображення, персонаж певного типу і характеру, різновиди знакових форм тощо). Рівнобіжно вивчаються теоретичні основи знаків візуальної комунікації з досвідом їх прикладного застосування: аналізуються існуючі знаки, їх типологія і класифікація, визначається їхня роль, ефективність, доречність та естетична виразність.

Магістрантам пропонується виконати науково-дослідне завдання з навчального курсу «Теорія та практика графіки» з розділу практичного використання знаків, виявлення специфіки знакових систем у комунікації міського середовища, графічно-рекламного дизайну, Інтернету та в сучасній книжковій графіці для дітей різного віку. У ході дослідження студенти розробляють графічні проекти «Абетка-гра», систему знаків візуальної орієнтації для зоопарку на основі знакових форм — піктограм, систему знаків візуальної комунікації для навчальних закладів тощо. Таким чином, при створенні знаків і піктограм, використовуються як традиційні графічні техніки, так і сучасні комп’ютерні технології, різноманітні засоби візуальної графічної мови знакових систем.

Висновки, рекомендації. Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що графіка і графічний дизайн та знаки візуальної комунікації мають специфіку образного представлення певної інформації про світ людини на різних етапах її розвитку. Створення та проектування знаків різного призначення закладають базову основу дизайн-освіти, формують візуально-знакову культуру студентів у процесі фахової підготовки. Це є вимогою часу а також фаховою необхідністю для комфортного, безпечної і гармонійного існування кожної особистості в сучасному інформаційному просторі.

Література

1. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие / Р. Арнхейм ; общ. ред. и вст. ст. В.П. Шестакова ; сокр. пер. с англ. В.Н. Самохина. — М. : Прогресс, 1974.
2. Претте М.К. Как понимать искусство : Живопись. Скульптура. Архитектура. История, эпохи и стили / Мария Карла Претте, Альфонсо Де Джорджис ; пер. с итал. — М. : ЗАО «Интербук-бизнес», 2002. — 432 с. : ил.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: В 2 т. Т. II. / С.Л. Рубинштейн. — М. : Педагогика, 1989. — Т 2. — С.102.
4. Фоли Дж. Энциклопедия знаков и символов / Джон Фоли. — М.: Вече, 1997. — 512 с.
5. Лесняк В.И. Графический дизайн (основы профессии) / В.И. Лесняк. — К. : Биос Дизайн Букс, 2009. — 416 с.
6. Серов С.И. Графика современного знака / С.И. Серов. — М. : Линия График, 2005. — 408 с. : ил.
7. Поліщук А.А. Теорія та практика графіки. : навч. пос. / А.А. Поліщук. — К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. — 212 с.